

FOTO Carl Sandin, Bildbyrå

Gatusporten parkour har lockat många unga till landets gymnastikföreningar.

”Otroligt många goda exempel”

Hundratusentals barn och ungdomar har deltagit i Idrottslyftet genom åren. Och tusentals idrottsföreningar har haft miljarder skäl att testa nya idéer för att utveckla sin verksamhet. Bättre styrning av pengarna kan vara lösningen för att locka ännu fler till föreningsidrotten.

TEXT Johan Pihlblad

Idrottslyftet är en unik satsning på allt från att öka simkunnigheten bland barn i Vårby gård, till ”Drive in-idrott” för sportiga helgkvällar i Malå och byggandet av Sveriges första mobila sportanläggning för skateboard, klättring, parkour och gymträning i Kalmar.

Pengar har även gått till ledarutbildningar, särskilda mångfaldssatsningar och en stor satsning på samverkan mellan idrotts-

föreningar och skolor, där eleverna får prova olika idrotter.

– Det kan vara projekt på en väldigt varierande nivå. Vissa handlar om en enskilda prova på-dag, medan andra löper kontinuerligt under ett års tid, säger Lena Björk som är koordinatör för Idrottslyftet på Riksidrottsförbundet.

Idrottslyftet har inte nått Riksidrottsförbundets mål att locka fler från underrepre-

Fakta Idrottslyftet

Idrottslyftet är regeringens särskilda utvecklingsinsats på barn- och ungdomsidrott.

Satsningen uppgår till 500 miljoner kronor årligen och har pågått sedan år 2007.

Målgruppen är barn och ungdomar 7–25 år.

Idrottslyftets prioriterade områden:

- Behålla barn och ungdomar i föreningsverksamhet
- Rekrytera barn och ungdomar till föreningsverksamhet
- Idrotten ska följa värdegrunden i idrottsrörelsens idédokument Idrotten vill
- Öka tillgängligheten till anläggningar och idrottsmiljöer

År 2013 deltog sammanlagt drygt 750 000 barn och ungdomar i 18 000 olika projekt. Idrottslyftsmedel utgick till 8 600 föreningar.

Källa: Riksidrottsförbundet

senterade grupper till idrotten och få fler medlemmar att stanna kvar i föreningarna.

– Däremot ser vi otroligt många enskilda goda exempel, säger Lena Björk.

ÖKAD MEDVETENHET

Hon beskriver Idrottslyftet som ett verktyg för föreningarna att reflektera kring sin verksamhet. Det kan handla om att se över kostnaderna för barn och ungdomar att delta, vilka målgrupper föreningen vänder sig till i dag och hur man ska nå nya i framtiden.

– Vi vet att det har haft väldigt stor betydelse för många föreningar som fått chansen att möta många fler barn och ungdomar än vad de skulle ha gjort i normala fall. Föreningarna har fått möjlighet att testa nya idéer och utbilda sina ledare. Många förbund anser också att de har flyttat fram sina positioner och att de i dag har ett mer medvetet tänkande kring barn- och ungdomsidrott.

Idrottslyftet är organiserat på ett sätt som ger stor frihet till gräsrotsnivån. Det är i föreningarna som verksamheten ut-

förs. Däremot finns det många projekt som sker i samverkan med andra föreningar, förbund, kommuner eller organisationer.

Lena Björk lyfter fram tre sådana större projekt som hon tycker har varit särskilt lyckosamma.

SPORTOTEK MINSKAR KOSTNADER

Kostnaderna för att delta i idrott tenderar att öka. Utrustningen är dyr i många sporter, medlems- och träningsavgifter, läger och cuper kostar också pengar. Risken är att kostnaderna exkluderar barn från familjer med lägre inkomster.

I Luleå har man bestämt sig för att göra något åt det problemet. I projektet Alla platsar samarbetar en handfull föreningar, Norrbottens idrottsförbund, Luleå kommun och frivilligorganisationer som till exempel Rädda barnen i olika delprojekt.

Sportoteket är ett utlåningsställe med sportutrustning, som i princip fungerar som ett bibliotek. Sedan januari 2015 driver Luleå kommun verksamheten i samarbete med Norrbottens idrottsförbund. Utrustningen består av begagnade skridskor, skydd och liknande som skänkts till Sportoteket – som även köper in nya grejer vid behov.

– Det är noga med att det ska vara bra utrustning. De som lånar ska inte känna sig utpekade av att ha gamla saker. Det är ett sätt att hålla nere kostnaderna och ge fler en möjlighet att vara med i idrotten på bra villkor, säger Lena Björk.

Alla platsar har drivit opinionsbildande arbete. Projektet har också hjälpt föreningar med vad som driver upp kostnader och hur klubbarna kan arbeta för att unga,

Tips!

På www.rf.se har Riksidrottsförbundet samlat en mängd artiklar som beskriver "goda exempel" på verksamheter inom Idrottslyftet.

som vid första anblicken inte har råd att delta, också kan vara med.

Norrbottnens idrottsförbund har dessutom inrättat ett stipendium där föreningar kan söka pengar för aktiva som behöver ett extra stöd för att kunna vara med.

NYA SPORTER I GAMLA FÖRBUND

Traditionen är stark i de flesta idrotter. Vissa betraktas som tjejsporter, andra som killarnas domäner. Varje idrott har sina grenar och regler; sin spelplan och utrustning. I många fall har det varit så i nästan hundra år. Vanligt är också att träningsmängden och betydelsen av att tävla ökar ju äldre man blir.

Risken är att den rigida formen gör idrotten tråkig och förutsägbart.

– En del idrotter har av tradition bedrivits på samma sätt för barn och ungdomar som för vuxna. Det kan ställa till det ur ett rekryteringsperspektiv, eftersom man upplever idrotten som svår. Men även ur perspektivet att få unga att stanna kvar, säger Lena Björk.

Gymnastik är en idrott som lockar främst tjejer. För att bredda verksamheten har Svenska gymnastikförbundet satsat idrottslyftsmedel på att bjuda in gatusporten parkour till gymnastikfamiljen.

– Karaktären på parkour lockar en annan målgrupp. Det handlar om att utmana sig själv och det finns inga rätt eller fel sätt att göra saker på. Man har inte ledare i vanlig bemärkelse och man kan vara med oberoende vilken nivå man befinner sig på. Parkour har inte heller den naturliga tävlingsstrukturen på samma sätt.

I dagsläget är det 120 föreningar som har tagit upp parkour i den ordinarie verksamheten.

– Målet var att minst tio föreningar skulle göra det. Det är en riktigt lyckad satsning. Gymnastikföreningarna har fått en stor ökning av killar, men även allt fler

FOTO Riksidrottsförbundet

Lena Björk, koordinator för Idrottslyftet på Riksidrottsförbundet.

tjejer börjar attraheras av parkour, säger Lena Björk.

NYA FÖRENINGAR

Sverige är det land i Europa som tar emot flest ensamkommande barn och ungdomar, cirka 7 000 ensamkommande sökte asyl i Sverige under 2014, enligt Migrationsverket.

Ibland behöver man ha separat tjejverksamhet, eftersom en del av de här tjejerna inte får ha aktiviteter tillsammans med killar.

Deras föräldrar känner sig osäkra då.

I Örebro län har idrottsrörelsen tagit initiativ till att hjälpa ensamkommande att hitta till idrotten och att komma in i det svenska föreningslivet. SISU Idrottsutbildarna Örebro har samordnat projektet som genomförs tillsammans med kommuner, idrottsföreningar, Frilufsfrämjandet och Röda Korset samt de olika boenden för ensamkommande barn och ungdomar som finns i länet.

– Det är viktigt att det sker en samverkan, att det är flera parter involverade som vill samma sak. Det kan vi även se i andra satsningar, säger Lena Björk.

– Det här projektet är häftigt eftersom det bland annat har bidragit till att två föreningar har skapats av dem som bott på boendena. En kampsportförening och en basketförening. Många lokala föreningar har också varit involverade i att erbjuda prova på-verksamhet, där sedan några ungdomar har börjat i föreningen. De har även blivit erbjudna bland annat ledarutbildning.

LYSSNA PÅ UNGDOMARNA

Bland de ensamkommande är de flesta pojkar. Generellt sett idrottar en hög andel pojkar med utländsk bakgrund i Sverige. Däremot är tjejer med utländsk bakgrund den grupp som föreningsidrottar allra minst.

Lärdomarna från Idrottslyftet visar att man i vissa fall behöver tänka lite annorlunda för att få med tjejerna, menar Lena Björk.

– Ibland behöver man ha separat tjejverksamhet, eftersom en del av de här tjejerna inte får ha aktiviteter tillsammans med killar. Deras föräldrar känner sig osäkra då. Det handlar också om val av tidpunkt när man ska förlägga aktiviteten. Sena kvällar, inte minst fredags- och lördagskvällar, är tider som de här flickorna inte är ute. Då får man hitta andra tidpunkter på till exempel eftermiddagar.

Ett framgångsrecept för att nå både tje-

jer och killar har också varit att involvera ungdomarna, lyssna på dem och ta hänsyn till vad de vill göra.

– När man lyssnar på tjejerna kan vi också se resultat, att tjejer börjar komma. Och när de väl kommer går det sedan lättare att få dem till aktiviteter som är gemensamma för både tjejer och killar.

Ett annat tips för framgång är att ordna verksamheter där underrepresenterade grupper bor.

– Ta idrotten till barnen istället för att ta barnen till idrotten, säger Lena Björk.

MER STYRNING AV PENGARNA

Trots många goda exempel har flera utvärderingar riktat kritik mot Idrottslyftet. Totalt sett går det inte att se någon ökning av antalet medlemmar i föreningsidrotten. Tvärtom är det färre barn och ungdomar som föreningsidrottar i dag jämfört med när Idrottslyftet startade 2007.

Idrottslyftet har också haft svårt att locka nya grupper, och mycket av resurserna går till aktiviteter som nyttjas av barn och ungdomar som redan är aktiva. Dessutom har huvuddelen av pengarna gått till stora föreningar som finns i socioekonomiskt starka områden i landet.

Riksidrottsförbundet borde på ett mer handfast vis styra pengarna dit de gör mest nytta, är ett av utvärderarnas förslag. Lena Björk avfärdar inte den möjligheten.

– Det är inte överraskande att det ser ut som det gör. Friheten för varje förening har varit ganska hög inom det vida syfte som Idrottslyftet har. Då blir det så att vi skjuter väldigt brett. Vi måste bli bättre på att rikta våra resurser till verksamhet där behoven och utvecklingspotentialen är som störst.

I juni 2015 fattar Riksidrottsförbundet beslut om hur Idrottslyftet kommer att vara utformat från år 2016 och framåt.